

U.2019B.80

Sofie-Amalie Gregaard Brandi, Cecilie Boel Winther: Rejseforbehold i straffesager

Af specialkonsulent **Sofie-Amalie Gregaard Brandi** og specialkonsulent **Cecilie Boel Winther**, Procesbevillingsnævnet

Artiklen indeholder en gennemgang af domstolenes praksis vedrørende rejseforbehold i straffesager og sammenfatter de momenter, der i almindelighed indgår i vurderingen af, om der er grundlag for at beskikke en advokat uden rejseforbehold. I artiklen er medtaget dels trykt retspraksis dels utrykt retspraksis.

1. Reglerne om rejseforbehold

Det fremgår af [retsplejelovens § 334, stk. 2](#), at der tilkommer den beskikkede advokat et passende salær samt godtgørelse for udlæg, herunder rejseudgifter, som advokaten med føje har haft i forbindelse med hvervet.

Ved beskikkelse for byretten får en lokal^{note 1}

advokat ikke godtgørelse for rejseudgifter ved møde inden for retskredsen, jf. [retsplejelovens § 333, stk. 1, 2. pkt.](#) Ved beskikkelse for byretten tildeles således alene salær og godtgørelse for rejseudgifter ved nødvendig transport uden for retskredsen. Ved beskikkelse for landsretten skelnes der ikke mellem rejseudgifter inden for og uden for retskredsen.^{note 2}

Efter den tidligere bestemmelse i [retsplejelovens § 334, stk. 3](#), kunne retten, når parten anmodede om beskikkelse af en bestemt (udenbys^{note 3}

) advokat, betinge beskikkelsen af et rejseforbehold. Et rejseforbehold indebar, at udenbys advokater ikke fik godtgørelse for den tid og de udgifter, der var forbundet med at rejse til det sted, hvor hovedforhandlingen fandt sted. Efter Højesterets kendelser af 1. april 2016 ([U 2016.2351 H](#) og [U 2016.2354 H](#)) har udgangspunktet i praksis dog været, at beskikkelse af udenbys advokater blev gjort betinget af et *begrænset* rejseforbehold, hvor der ikke tilkom udenbys advokater godtgørelse for rejseudgifter ud over, hvad en lokal advokat ville være berettiget til.

Ved [lov nr. 714 af 8. juni 2018](#) om ændring af retsplejeloven blev reglerne om rejseforbehold ændret. Reglerne trådte i kraft den 1. juli 2018. Det følger nu direkte af [retsplejelovens § 334, stk. 3](#), at der ved beskikkelse af en udenbys advokat ikke tilkommer advokaten godtgørelse for rejseudgifter ud over, hvad en lokal advokat ville være berettiget til, medmindre retten bestemmer andet. Med ændringen af § 334, stk. 3, er lovens udgangspunkt således bragt i overensstemmelse med praksis efter Højesterets afgørelser fra 2016, og princippet om begrænset rejseforbehold blev dermed lovfæstet.^{note 4}

Der er med lovændringen ikke tilsigtet ændringer med hensyn til, i hvilket omfang retten i konkrete sager bestemmer, at statskassen skal godtgøre advokaten rejseudgifter eller med hensyn til indholdet af et begrænset rejseforbehold. Der er heller ikke lagt op til en ændring af området for, i hvilke tilfælde der slet ikke skal tages rejseforbehold.^{note 5}

Udgangspunktet er herefter, at når retten efter anmodning fra en part beskikker en bestemt (udenbys) advokat, tilkommer der - medmindre retten bestemmer andet - ikke den pågældende advokat godtgørelse for rejseudgifter ud over, hvad en lokal advokat ville være berettiget til, jf. [retsplejelovens § 334, stk. 3](#). Det gælder også ved beskikkelse af offentlige forsvarere i straffesager, jf. [retsplejelovens § 741, stk. 1, 2. pkt.](#)

Bestemmelsen i § 334, stk. 3, blev oprindeligt indsat i retsplejeloven ved [lov nr. 253 af 4. juni 1969](#) som § 336 c, stk. 3. Om baggrunden for bestemmelsen fremgår følgende af Folketingstidende 1968-69, Tillæg A, sp. 2906:

»Bestemmelsen tager sigte på tilfælde, hvor rejseudgifterne vil blive større end sædvanligt, fordi parten ønsker en bestemt advokat beskikket. Man har her fundet det rimeligt at overlade til retten efter et skøn i hvert enkelt tilfælde at stille som betingelse, at merudgifterne som følge af, at den pågældende advokat ønskes beskikket, ikke skal betales af statskassen.«

Bestemmelsen byggede på et forslag i [betænkning nr. 404/1966](#) om ændring af reglerne om fri proces og organisationen af den vederlagsfrie retshjælp. I betænkningens kapitel 4, pkt. K, behandles spørgsmålet om, hvorledes der bør forholdes med rejseomkostninger til de beskikkede advokater. Følgende fremgår blandt andet på side 44:

»Afgørende for, om der skal ydes en advokat dækning for rejseudgifter ved retshandlinger ved en anden ret end den, hvor hovedsagen er anlagt, og for, om en udenbys boende advokat bør beskikkes, bør i alle tilfælde være, om der er en rimeligt begrundet interesse i, at den pågældende advokat giver møde udenfor sit hjemsted. Der bør herved tages hensyn til sagens art og til størrelsen af rejseomkostningerne. Det er efter udvalgets opfattelse ikke muligt at opstille faste normer for, hvornår advokaten bør have disse udgifter dækket af det offentlige. Dette spørgsmål bør afgøres af retten i hvert enkelt tilfælde.«

Det er således retsplejelovens udgangspunkt, at der ikke tilkommer en udenbys advokat godtgørelse for rejseudgifter ved møde inden for den pågældende byretskreds, jf. [retsplejelovens § 333, stk. 1](#). Den pågældende advokat vil således ikke blive tillagt godtgørelse for den tid, der anvendes til at rejse til det sted, hvor hovedforhandlingen finder sted, ligesom advokaten ikke vil blive tillagt kørselsgodtgørelse eller få dækket andre udlæg i forbindelse med hovedforhandlingen, medmindre advokaten beskikkes uden rejseforbehold. Rejseudgifter til retsmøder under efterforskningen, politiafhøringer, arrestbesøg og andre møder med klienter inden for retskredsen vil heller ikke blive dækket.

Ved møde uden for retskredsen kan godtgørelsen for rejseudgifter til en udenbys advokat ikke overstige, hvad en lokal advokat ville være berettiget til, medmindre retten bestemmer andet (beskikkelse uden rejseforbehold).

En advokat, der beskikkes som forsvarer ved landsretten, får dækket rejseudgifter – også inden for nævningekredsen – hvis udgifterne er afholdt med føje, jf. [retsplejelovens § 741, stk. 1, 2. pkt.](#) Det gælder både lokale advokater og udenbys advokater. En udenbys advokat vil imidlertid ikke kunne få dækket rejseudgifter i større omfang, end hvad en lokal advokat ville være berettiget til, medmindre han beskikkes uden rejseforbehold.

2. Retspraksis om rejseforbehold

Kendetegnende for retspraksis om rejseforbehold i straffesager er, at sagernes individuelle karakter er afgørende for, om der efter en konkret vurdering er grundlag for at fravige udgangspunktet og beskikke en udenbys advokat uden rejseforbehold. Det er dog afgørende, om der er en rimelig begrundet interesse i, at den pågældende advokat giver møde uden for sit hjemsted.^{note 6}

Højesteret har blandt andet i [U 2005.1592 H](#) anført, at der herved bør tages hensyn til sagens art og størrelsen af merudgifterne.

De momenter, der efter retspraksis navnlig indgår i vurderingen af, om der er grundlag for at beskikke en udenbys advokat uden rejseforbehold, kan oplistes således:^{note 7}

- De forventede merudgifter ved beskikkelse uden rejseforbehold.
- Sagens karakter, omfang og betydning.
- Klientens tilknytning til advokaten.

Den følgende gennemgang af retspraksis om rejseforbehold i straffesager vil tage udgangspunkt i denne opdeling af de relevante momenter.^{note 8}

I praksis kan der desuden opstå atypiske situationer, som vanskeligt lader sig afgøre ved en sædvanlig afvejning af disse momenter. Disse særlige tilfælde gennemgås afslutningsvis i artiklen.^{note 9}

2.1. De forventede merudgifter ved beskikkelse uden rejseforbehold

De forventede merudgifter skal ses i forhold til sagens forventede samlede salær. Der må således fortages et skøn over sagens omfang og afstandene mellem advokatens kontor og retten samt eventuelt arresten, hvis sigtede sidder varetægtsfængslet. Dette må holdes op i forhold til afstandene for en lokal advokat. Det må have i erindring, at en lokal advokat som udgangspunkt ikke vil få dækket rejseudgifter inden for retskredsen. Merudgifterne ved beskikkelse af en udenbys advokat skal være relativt beskedne sammenholdt med udgifter til forsvareren i øvrigt, jf. [U 2009.1423 H](#), hvor Højesteret ophævede rejseforbeholdet for en advokat fra København i en sag om blandt andet berigelseskriminalitet og grov vold, der verserede ved Retten i Næstved. Den tiltalte var idømt en fællesstraf på fængsel i 1 år, og salæret til advokaten blev fastsat til 26.500 kr. Højesteret fandt, at merudgiften, der ville have omfattet kørsel fra København til to retsmøder i henholdsvis Næstved og Slagelse, ville være relativt beskedne sammenholdt med den nævnte udgift til forsvarer i øvrigt.

Det ses ofte over for Procesbevillingsnævnet gjort gældende, at *merudgifter på maksimalt 15-20 % af det samlede salær må anses for at være relativt beskedne*, hvilket i så fald taler imod rejseforbehold. Det er formentlig korrekt, at domstolene ofte vil foretage en overordnet beregning af, hvad merudgifterne vil være i forhold til det samlede forventede salær, jf. blandt andet [U 2014.1563 H](#), hvor Højesteret efter nærmere beregninger fandt, at merudgifter på, hvad der svarede til ca. 24 %, klart lå uden for, hvad der kunne anses for relativt beskedent. En beregning af de forventede merudgifter vil imidlertid ofte være forbundet med en vis usikkerhed, da det på et indledende stadie af straffesagen endnu står uvist, hvor stor rejseaktivitet der bliver behov for. Desuden er størrelsen af merudgifterne blot ét moment blandt flere momenter, der tillægges betydning, og det vil nok være at gå for vidt at lægge en bestemt procentsats til grund for vurderingen af, om der er grundlag for beskikkelse uden rejseforbehold. Der synes i

hvert fald ikke på nuværende tidspunkt at være støtte i retspraksis for at tillægge en så håndfast procentsats afgørende vægt.

VLK af 13. marts 2015 (PBN j.nr. 2015-25-0090). Under anke af en dom på 11 års fængsel for drab beskikkede landsretten en advokat fra Fredericia med rejseforbehold. Advokaten anmodede landsretten om at ophæve rejseforbeholdet blandt andet under hensyn til sagens alvorlige karakter og til, at merudgifterne maksimalt ville udgøre 15-20 %. Landsretten henviste til, at der ikke forelå oplysninger om tidligere klientrelationer, ligesom der efter oplysningerne i øvrigt ikke var grundlag for at antage, at der var et særligt behov for, at netop denne advokat blev beskikket for tiltalte. Herefter, og da merudgifterne ikke kunne anses for at være relativt beskedne i forhold til udgifterne ved beskikkelse af en lokal advokat, fastholdt landsretten beskikkelsen med rejseforbehold.

VLK af 14. januar 2014 (PBN j.nr. 2014-25-0026). Tiltalte var ved Retten i Sønderborg tiltalt for bedrageri. Han ønskede en advokat fra en naboretskreds beskikket. Advokaten havde tidligere været forsvarer for den tiltalte. Advokaten anslog merudgifterne til at udgøre ca. 17 %. Landsretten stadfæstede byrettens afgørelse om beskikkelse med rejseforbehold og lagde vægt på sagens art og omfang, og at beskikkelse uden rejseforbehold måtte antages at indebære en væsentlig forøgelse af sagens samlede omkostninger.

Et *tilsagn* om ikke at ville kræve godtgørelse ud over et nærmere bestemt beløb ses ikke at have begrundet ophævelse af rejseforbeholdet.

TFK 2014.385 V. Tiltalte var sammen med en medtiltalt straffet med fængsel i 3 år i en nævningesag om hjemmerøveri, og han havde anket dommen til frifindelse. Sagen skulle i landsretten behandles på biringstedet i Aalborg. Tiltalte anmodede i landsretten om at få beskikket en advokat fra København som forsvarer, og A blev beskikket med rejseforbehold. A anmodede om at få rejseforbeholdet ophævet og anførte til støtte herfor blandt andet, at han på et kursus havde hørt, at der kunne ske beskikkelse uden »transportforbehold«, hvis forsvareren gav tilsagn om at begrænse sine omkostninger til transportudgifter og transporttid til 18-20 % af det normale salær i sagen, og dette gav A tilsagn om. Landsretten tog ikke anmodningen om ophævelse af rejseforbeholdet til følge, idet landsretten efter sagens art og relationerne mellem tiltalte og A sammenholdt med merudgifterne ved, at A skulle give møde uden for sit hjemsted, ikke fandt, at der forelå omstændigheder, der kunne begrunde, at netop A skulle være forsvarer under ankesagen.

Hvis det på grund af *geografien* må antages, at meromkostningerne ved beskikkelse af en udenbys advokat *samlet set* ikke vil overstige de rejseudgifter, som en lokal advokat ville have haft, synes meget at tale for beskikkelse uden rejseforbehold. Hvor eksempelvis den sigtede sidder varetægtsfængslet i en arrest med kort afstand til advokatens kontor, men uden for den retskreds hvor sagen verserer, vil de samlede rejseudgifter ved beskikkelse af den pågældende udenbys advokat afhængigt af de konkrete omstændigheder kunne tænkes at blive mindre end ved beskikkelse af en lokal advokat.^{note 10}

Domstolene synes imidlertid tilbageholdende med at beskikke uden rejseforbehold i disse tilfælde, formentlig fordi antallet af fængselsbesøg og retsdage på sagens indledende stadie, hvor spørgsmålet om rejseforbehold kommer på tale, ofte vil være uvist.

ØLK af 8. maj 2018 (PBN j.nr. 2018-25-0155). I en straffeankesag om overtrædelse af blandt andet *straffelovens § 192 a, stk. 1*, nr. 1, anmodede en advokat med kontor i Fredericia om ophævelse af et begrænset rejseforbehold. Advokaten henviste herved til, at de meromkostninger, der ville være forbundet med at beskikke hende frem for en lokal advokat, ville bestå i kørsel til hovedforhandlingen ved Østre Landsrets biringsted i Odense, og at merudgifterne ville blive udlignet af, at der ville være færre omkostninger forbundet med kørsel til arresten,

der lå tættere på advokatens kontor. Landsretten ophævede ikke det begrænsede rejseforbehold. Landsretten lagde herved vægt på, at den tiltalte i byretten var idømt en straf på fængsel i 2 år og 6 måneder, at der ikke var oplyst om særlige grunde til, at netop denne advokat skulle beskikkes i sagen, og at hverken sagens karakter eller det af advokaten anførte gav grundlag for at ophæve det begrænsede rejseforbehold. For nævnet blev det oplyst, at tiltalte efterfølgende var blevet løsladt, og at der var blevet berammet yderligere to retsdage.

ØLK af 4. juni 2013 (PBN j.nr. 2013-25-0126). Sigtede var ved et grundlovsforhør ved Retten i Glostrup sigtet for overtrædelse af [straffelovens § 191](#) ved at have været i besiddelse af ikke under 20 kg hash. Efter ønske fra sigtede blev en advokat med kontor i Kolding beskikket som forsvarer, men med rejseforbehold. Advokaten anmodede om ophævelse af rejseforbeholdet. Advokaten gjorde til støtte for påstanden om ophævelse af rejseforbeholdet gældende, at der var tale om en alvorlig sag, og at sigtede på tidspunktet for anmodningen om ophævelse af rejseforbeholdet var varetægtsfængslet i Arresthuset i Kolding, hvor advokaten havde kontor og var beneficeret, hvorfor advokaten havde en langt nemmere og »billigere« adgang til sigtede end en advokat fra Glostrup, og at merudgifterne derfor i vid udstrækning ville blive udligget ved, at hun ikke skulle honoreres for køretid mv. Landsretten fandt ligesom byretten ikke grundlag for at ophæve rejseforbeholdet og anførte, at sigtede efter en samlet bedømmelse af sagens art og omstændigheder sammenholdt med de merudgifter, som måtte forventes ved en ophævelse af rejseforbeholdet i sagen, der forventedes at vare 15 retsdage, og at advokaten ikke tidligere havde repræsenteret sigtede, ikke havde en rimelig begrundet interesse i beskikkelse af den pågældende advokat. Det forhold, at sigtede på daværende tidspunkt var varetægtsfængslet i Arresthuset i Kolding kunne ikke føre til et andet resultat. Det fremgik af sagen, at sigtede forinden hovedforhandlingen blev overført til Arresten i Nykøbing Falster. Vestre Landsret har derimod fulgt et synspunkt om, at det er størrelsen af de samlede merudgifter, der er afgørende, i et kæremål vedrørende opgørelsen af salæret til en advokat, der var beskikket med begrænset rejseforbehold:

U 2018.1621 V. Advokat A, der har kontor i København, var beskikket som forsvarer for T af Retten i Hjørring. Beskikkelsen skete på betingelse af, at A frafaldt krav mod statskassen om godtgørelse for rejseudgifter, dog således at der kunne ydes A et passende salær og godtgørelse for rejseudgifter, som med føje var afholdt, men begrænset til, hvad A kunne have oppebåret, hvis hun havde haft kontor inden for retskredsens område. A havde haft tre fængselsbesøg i Ringe Statsfængsel, og hun havde i den forbindelse opgjort sine rejseudgifter (rejsetid, kørselsgodtgørelse og brobizz) til i alt 6.485,55 kr. Hun havde endvidere opgjort sine rejseudgifter i forbindelse med hovedforhandlingen (rejsetid, kørselsgodtgørelse og brobizz) til i alt 10.357,21 kr. A's samlede rejseudgifter var således opgjort til 16.842,75. kr. Byretten tilkendte A godtgørelse for rejseudgifter til de tre fængselsbesøg, men ikke for rejseudgifterne til hovedforhandlingen. Landsretten lagde til grund, at rejseudgifterne inkl. vederlag for rejsetid for en advokat med kontor i Hjørring i forbindelse med tre fængselsbesøg i Ringe ville have været større end 16.842,75. kr. (...) A's rejseudgifter til hovedforhandlingen var afholdt med føje, og da hendes samlede rejseudgifter ikke oversteg de rejseudgifter, som en lokal advokat ville have haft i forbindelse med de tre fængselsbesøg, som byretten havde vurderet var afholdt med føje, ville det samlet set ikke medføre merudgifter at tilkende hende vederlag for rejseudgifterne i forbindelse med hovedforhandlingen. Landsretten tilkendte herefter A yderligere 10.357,21 kr.

Der ses ikke på nuværende tidspunkt trykt retspraksis, hvor der er sket beskikkelse af en udenbys advokat med *delvist rejseforbehold*, det vil sige, hvor advokaten beskikkes med mindre vidtgående beføjelser, end hvad der følger af et almindeligt rejseforbehold. Der synes dog ikke umiddelbart at være noget til hinder herfor.

2.2. Sagens karakter, omfang og betydning

I *større og mere komplicerede straffesager* synes der at skulle foretages en sædvanlig afvejning af på den ene side de forventede merudgifter for statskassen ved, at der beskikkes en udenbys advokat, og på den anden side sagens karakter og eventuel klientrelation. Det forhold, at der er tale om større og mere komplicerede straffesager, f.eks. nævningsager eller sager om økonomisk kriminalitet^{note 11}

, kan tale for, at der er en rimelig begrundet interesse i beskikkelse af en bestemt (udenbys) advokat. Der lægges dog fortsat betydelig vægt på størrelsen af merudgifterne. Der accepteres således også i disse sager kun – i forhold til sagens størrelse og karakter – relativt beskedne merudgifter. Der kan eksempelvis henvises til følgende sager, der begge er nævningsager:

[U 2014.1563 H.](#) T blev i en nævningsesag ved Retten i Odense fundet skyldig i tre drabsforsøg og dømt til anbringelse på Sikringsafdelingen ved Psykiatrihospitalet i Nykøbing Sjælland. T ankede dommen. Under anken beskikkede landsretten advokat A fra Århus som forsvarer for T. A blev beskikket med et begrænset rejseforbehold, således at A blev stillet, som om han havde haft kontor inden for tingstedets område (Odense). A kærede med Procesbevillingsnævnets tilladelse beskikkelsen med det begrænsede rejseforhold til Højesteret. (...) Højesteret udtalte bl.a., at der var tale om en alvorlig sag af stor betydning for T. Der forelå imidlertid ikke oplysninger om, at A i forvejen kendte T eller sagen, og der var heller ikke grundlag for at antage, at der var et særligt behov for, at netop A blev beskikket som forsvarer. Da merudgifterne ved beskikkelse af A uden rejseforbehold klart lå udenfor, hvad der kunne anses for relativt beskedent, stadfæstede Højesteret landsrettens afgørelse.

[U 2013.1161 H.](#) Hovedforhandling i en nævningsesag mod T skulle foregå over fem dage ved Retten i Glostrup. T ønskede advokat A, der havde kontor i Jylland, beskikket som ny forsvarer. Byretten beskikkede A, betinget af at A frafaldt krav mod statskassen om godtgørelse for rejsetid og transportudgifter, og landsretten tiltrådte afgørelsen. Højesteret stadfæstede kendelsen og udtalte, at merudgifterne ville bestå i udgifter til transport, hotel, diæter og salær for rejsetid, der forventedes at udgøre minimum 18.000 kr., samt yderligere udgifter til fængselsbesøg, og at disse merudgifter ikke kunne anses at udgøre et relativt beskedent beløb sammenholdt med udgifterne til forsvarer i øvrigt. A havde ikke tidligere været beskikket som advokat for T, og sagen havde ikke en karakter, der talte for, at det var netop A, der blev beskikket. Efter en samlet bedømmelse af sagens art og omstændigheder og størrelsen af rejseudgifterne fandt Højesteret, at T ikke havde en rimelig begrundet interesse i beskikkelse af netop A frem for en advokat med kontor i rimelig afstand fra Retten i Glostrup.

Landsretterne har i flere sager undladt at ophæve et rejseforbehold, uanset *sagens alvorlige karakter og betydning* for tiltalte. Der synes således ikke at gøre sig særlige forhold gældende, fordi tiltalte står til at blive idømt en længere fængselsstraf, jf. eksempelvis [TfK 2016.329 Ø](#), hvor landsretten uanset sagens alvorlige karakter ikke fandt grundlag for at ophæve rejseforbeholdet. Den tiltalte risikerede en fængselsstraf udmålt i år for blandt andet drabsforsøg. Landsretten henviste til, at en ophævelse af rejseforbeholdet ville medføre en ganske betydelig forøgelse af omkostningerne ved sagsførelsen, og at der efter det oplyste om sagen ikke var grundlag for at antage, at der forelå et særligt behov for, at netop den pågældende advokat blev beskikket. Ligeledes blev rejseforbeholdet opretholdt i [TfK 2013.761 V](#), der også vedrørte en sag om forsøg på manddrab og i [U 2010.1018/1 V](#) om røveri. Hvis rejseudgifterne ved sagens gennemførelse vil være relativt beskedne sammenholdt med udgifterne til forsvarer i øvrigt, vil der derimod kunne være grundlag for at ophæve et rejseforbehold.

[TfK 2008.735/1](#) V. S var ved Retten i Aalborg sigtet for overtrædelse af [straffelovens § 191](#) ved at have indført - i alt i tre forhold - ikke under 3.200 g kokain til Norge. S anmodede om at få en udenbys forsvarer, A, beskikket, hvilket byretten imødekom, men beskikkelsen skete med rejseforbehold. Dette blev kæret til landsretten, der anførte, at såfremt S fandtes skyldig, måtte han forventes idømt en langvarig fængselsstraf. Rejseudgifterne ved sagens gennemførelse for advokat A, der havde kontor i Århus, ville være relativt beskedne sammenholdt med udgifterne til forsvarer i øvrigt. På denne baggrund fandt landsretten ikke, at der var grundlag for at betinge beskikkelsen som sket, hvorfor vilkåret om, at advokat A skulle frafalde krav mod statskassen for rejseudgifter, blev ophævet.

Hvor der er påstand om *udvisning*, synes retspraksis ikke helt stringent. Således fandt Vestre Landsret i [TfK 2012.1077/2](#) V ikke grundlag for at ophæve rejseforbeholdet i en sag, hvor den tiltalte var idømt ubetinget fængsel i 2 år og betinget udvist for berigelseskriminalitet henført under [straffelovens § 286, stk. 1](#), henset til oplysningerne om klientrelationen og størrelsen af meromkostningerne forbundet med beskikkelsen. Ligeledes fandt Østre Landsret i ØLK af 27. april 2015 (refereret nedenfor under afsnit 2.3.) ikke grundlag for at ophæve rejseforbeholdet i en sag, hvor der var nedlagt påstand om udvisning. Modsat ophævede Vestre Landsret efter en samlet vurdering rejseforbeholdet i [TfK 2015.533](#) V, navnlig under hensyn til at der i sagen var nedlagt påstand om udvisning. Tiltalte havde ønsket en advokat med kontor i Viborg beskikket i en sag om simpel vold, der verserede ved Retten i Aarhus. Afgørelsen i [TfK 2015.533](#) V kan læses således, at selve det forhold, at der er nedlagt påstand om udvisning, skulle tale for beskikkelse uden rejseforbehold. Som det fremgår ovenfor, har landsretterne imidlertid i andre sager af alvorlig karakter og stor betydning for tiltalte undladt at ophæve et rejseforbehold, hvilket umiddelbart taler for, at der også i udvisningssager skal foretages en sædvanlig afvejning af på den ene side de forventede merudgifter for statskassen ved, at der beskikkes en udenbys advokat, og på den anden side sagens karakter, omfang og betydning og eventuel tidligere klientrelation. ^{note 12}

Også i *mindre* ^{note 13}

og i mere simple straffesager ^{note 14}

skal størrelsen af merudgifterne ses i lyset af sagens ukomplicerede karakter. Der indebærer, at der som altovervejende hovedregel ikke vil være grundlag for at beskikke uden rejseforbehold.

[U 2015.647 H](#). Advokat A med kontor i København blev ved Byretten i Svendborg beskikket som forsvarer for tiltalte, T, med forbehold om, at A frafaldt krav om godtgørelse for rejseudgifter, jf. [retsplejelovens § 741, stk. 1](#), jf. § 334, stk. 3. Landsretten stadfæstede beslutningen. (...) Sagen vedrørte vold efter [straffelovens § 244](#) og flere overtrædelser af [færdselsloven](#), der bortset fra én var erkendt af T. Under hensyn til sagens enkle og ukomplicerede karakter, og da merudgiften ved at beskikke A uden rejseforbehold ikke kunne anses for relativt beskedne, fandt Højesteret - uanset at A havde været beskikket som forsvarer for T adskillige gange tidligere - at der ikke forelå omstændigheder, der kunne begrunde ophævelse af rejseforbeholdet.

[U 2010.2204 H](#). Advokat A, der havde kontor i København, blev af byretten i Nykøbing Falster beskikket som forsvarer for T, der var sigtet for vold efter [straffelovens § 244](#). Beskikkelsen skete med rejseforbehold, dvs. mod, at T frafaldt krav mod statskassen om godtgørelse for rejseudgifter og rejsetid, jf. [retsplejelovens § 741, stk. 1](#), jf. § 334, stk. 3. A kærede afgørelsen om rejseforbehold, under henvisning til at hun to gange tidligere, senest i 2005, havde været beskikket som forsvarer for T. Med henvisning til sagens karakter og forventede omfang m.v. stadfæstede landsretten kendelsen. Højesteret stadfæstede landsrettens kendelse i henhold til grundene.

2.3. Klientens tilknytning til advokaten

Som det fremgår ovenfor, indgår det i den samlede afvejning, om der *tidligere* har været en *klientrelation* mellem den advokat, der ønskes beskikket, og sigtede. Således ophævede Østre Landsret i [TfK 2018.800 Ø](#) efter en samlet vurdering et begrænset rejseforbehold for en advokat med kontor i Fredericia under henvisning til sagens betydning for tiltalte, advokatens tidligere tilknytning til tiltalte og det forhold, at tiltalte havde ophold i Nyborg. Straffesagen verserede ved Københavns Byret.

Der synes på baggrund af retspraksis imidlertid ikke belæg for at antage, at tidligere klientforhold i sig selv kan tillægges afgørende betydning, idet der også her alene accepteres relativt beskedne merudgifter. Dette gælder også, hvor der er tale om en mangeårig samarbejdsrelation. Der kan herved henvises til Højesterets afgørelse i [U 2015.647 H](#), der er gengivet ovenfor under afsnit 2.2., og til følgende afgørelser:

ØLK af 27. april 2015 (PBN j.nr. 2015-25-0136). En tiltalt var ved Retten i Nykøbing Falster idømt en fællesstraf på 8 måneders fængsel for indbrudstyverier. Han blev ved dommen frifundet for en påstand om udvisning. En advokat med kontor i København, der var beskikket med rejseforbehold, ønskede rejseforbeholdet ophævet. Han henviste til, at han tidligere havde repræsenteret den tiltalte *syv gange* over et tidsrum på fire år, og til, at der var tale om en alvorlig sag for tiltalte, hvor der var nedlagt påstand om udvisning. Byretten henviste til, at merudgifterne ved beskikkelse uden rejseforbehold af forsvareren var opgjort til 26.000 kr., og salæret forventedes fastsat til ca. 50.000 kr. ekskl. moms. Efter en samlet bedømmelse af sagens art og omfang, herunder forholdet mellem rejseudgifter og udgifterne til forsvareren i øvrigt, fandtes der ikke at foreligge omstændigheder, som kunne begrunde, at beskikkelsen skete uden rejseforbehold. Byretten tog på den baggrund ikke anmodningen om ophævelse af rejseforbeholdet til følge. Landsretten stadfæstede byrettens afgørelse og tilføjede, at hverken sagens karakter og betydning for tiltalte eller forsvarerens tidligere tilknytning til tiltalte kunne føre til et andet resultat.

ØLK af 20. maj 2014 (PBN j.nr. 2014-25-0188). I en sag om to tilfælde af vold efter [straffelovens § 244](#) i gentagelsestilfælde samt tre færdselsforseelser ønskede en advokat med kontor i København at blive beskikket ved Retten i Svendborg uden rejseforbehold. Advokaten havde tidligere repræsenteret tiltalte *13 gange*. Byretten fandt, at sagen ikke havde en sådan karakter og omfang, eller at der var forbundet sådanne omkostninger med sagen, at der var grundlag for at beskikke advokaten uden rejseforbehold. Det forhold, at advokaten mange gange tidligere havde været beskikket forsvarer eller bistandsadvokat for tiltalte – også uden rejseforbehold – kunne ikke føre til et andet resultat. Landsretten tiltrådte byrettens afgørelse og begrunden herfor.

VLK af 6. maj 2014 (PBN j.nr. 2014-25-0140). I en sag, hvor der ved Retten i Holstebro var rejst tiltale for 17 forhold vedrørende blandt andet rambuktyveri og besiddelse af 542 gram amfetamin, ønskede en forsvarer ophævelse af rejseforbeholdet. Forsvareren havde tidligere repræsenteret den tiltalte *to gange*, hvor der ikke var taget rejseforbehold. Byretten fandt efter en samlet vurdering ikke grundlag for at ophæve rejseforbeholdet. Det forhold, at der var rejst tiltale for overtrædelse af [straffelovens § 191](#), kunne ikke føre til en ophævelse af rejseforbeholdet henset til sagens karakter og betydning og de forventede merudgifter ved en beskikkelse uden rejseforbehold. Landsretten stadfæstede afgørelsen.

ØLK af 10. september 2013 (PBN j.nr. 2013-25-0184). I en sag om besiddelse af 12 gram hash med henblik på videreoverdragelse fastholdte landsretten, at forsvareren var beskikket med rejseforbehold. Sagen verserede ved Retten i Hillerød, og forsvareren havde kontor i København. Forsvareren havde tidligere repræsenteret tiltalte *fem gange*, senest inden for de sidste seks måneder. Landsretten henviste til sagens karakter og forventede omfang, herunder forholdet mellem rejseudgifterne og udgifterne til forsvarer i øvrigt. Der fandtes på den

baggrund – uanset at advokaten fem gange tidligere havde været beskikket forsvarer for tiltalte – ikke at foreligge omstændigheder, der kunne begrunde, at beskikkelse skete uden rejseforbehold.

Retspraksis synes ikke entydig i sager om beskikkelse af en advokat, der i forvejen er *beskikket advokat* for den tiltalte i *verserende sager* ved andre retter.

[TfK 2015.278/3 V](#). T var tiltalt for et tilfælde af indbrudstyveri, og hovedforhandlingen var anslået til en varighed af 3 timer. Retten i Viborg beskikkede advokat A, der havde kontor i Fredericia, som forsvarer for T med rejseforbehold. Landsretten lagde til grund, at der verserede en eller flere straffesager mod T, at A var beskikket som forsvarer for T i den eller disse sager, og at T for tiden var varetægtsfængslet i Arresten i Nyborg. På den baggrund ophævede landsretten rejseforbeholdet.

[TfK 2015.113 V](#). Advokat A, der havde kontor i København, blev af Retten i Sønderborg beskikket som forsvarer for T med rejseforbehold. A anmodede om, at rejseforbeholdet blev ophævet, og gjorde til støtte herfor gældende, at han var advokat for T i verserende sager og havde haft klientrelationer med T i 8 år. Landsretten anførte, at der var rejst tiltale mod T for overtrædelse af [straffelovens § 278](#). Der var under sagen nedlagt påstand om bødestraf og erstatning. Hovedforhandlingen i retten skulle efter det oplyste vare 1½ time. T havde bopæl i Haderslev, hvor sagen skulle behandles. Efter oplysningerne om sagen og de merudgifter, der var forbundet med beskikkelse af en advokat fra København, tiltrådte landsretten, at rejseforbeholdet ikke var ophævet uanset oplysningerne om klientrelationerne mellem T og A. Baggrunden for, at de to afgørelser er faldet forskelligt ud, kan muligt skyldes, at de relative meromkostninger i den første sag ([TfK 2015.278/3 V](#)) var mindre end i den anden sag ([TfK 2015.113 V](#)), fordi den pågældende advokat med kontor i Fredericia havde færre transportomkostninger i forbindelse med arrestbesøg i forhold til en lokal advokat.

Det tillægges ikke betydning, at sigtede har et *fast klientforhold til en anden advokat fra samme kontor*, hvorfra der nu ønskes en bestemt advokat beskikket. ^{note 15}

2.4. Særlige tilfælde

Det forhold, at advokaten og sigtede har *hjemsted i samme retskreds*, synes at blive tillagt særlig betydning, i hvert fald hvor der tillige består et tidligere klientforhold.

[TfK 2016.553/2 V](#). T var tiltalt for spirituskørsel ved Retten i Hjørring. Der var nedlagt påstand om bødestraf og om ubetinget frakendelse af førerretten. Det fremgik af sagen, at T erkendte sig skyldig, og at der var afsat 15 minutter til retsmødet. Byretten beskikkede advokat A som forsvarer med rejseforbehold, hvilket A kærede. Landsretten anførte, at hovedforhandlingen mod T, der havde bopæl i Snedsted i nærheden af Thisted, skulle finde sted ved Retten i Hjørring. A, som T ønskede beskikket, havde kontor i Thisted og havde i forbindelse med flere tidligere sager været beskikket for ham. Da T ønskede beskikket en forsvarer fra sin hjemegn, og idet der efter det oplyste gennem nogle år havde været et klientforhold mellem A og T, var der uanset sagens karakter, hovedforhandlingens begrænsede varighed og merudgifterne ved beskikkelsen af A efter en samlet vurdering ikke grundlag for at tage rejseforbehold. Landsretten ophævede derfor rejseforbeholdet.

[TfK 2016.1195 V](#). Retten i Kolding beskikkede A som forsvarer for T med rejseforbehold i en sag angående overtrædelse af [straffelovens § 266](#) i to tilfælde i form af beskeder sendt via Facebook til to forskellige personer. Sagens varighed skønnedes at være to timer. Landsretten anførte, at A havde kontor i Ribe, hvor T også havde bopæl, og sagen mod T skulle foregå i

naboretskredsen Kolding. A havde for landsretten oplyst, at han flere gange havde repræsenteret T, bl.a. i forbindelse med en straffesag. Herefter forelå der en rimelig begrundet interesse i, at A gav møde uden for sit hjemsted. Landsretten ophævede derfor rejseforbeholdet. Selvom en advokat har hjemsted i en *naboretskreds*, kan der foreligge store afstande mellem advokatens kontor og retten med øgede merudgifter til følge. Betydningen af, at advokaten har kontor i en naboretskreds, må således vurderes konkret i lyset af, hvorvidt afstanden mellem advokaten og retten vil medføre merudgifter, der ikke kan anses for relativt beskedne i forhold til udgifterne ved beskikkelse af en lokal advokat. Hvor der forventes merudgifter, der ikke kan anses for relativt beskedne, vil der således som udgangspunkt ikke være grundlag for at beskikke uden rejseforbehold, også selvom der består et tidligere klientforhold.

U 2013.1983/1 V. Advokat A, der havde kontor i Viborg, blev af Retten i Randers beskikket med rejseforbehold som forsvarer for tiltalte T. A anmodede om, at rejseforbeholdet blev ophævet, og henviste i den forbindelse til, at han havde kontor i en naboretskreds, hvorfor transportomkostningerne ville være yderst beskedne. Byretten, der nægtede at ophæve rejseforbeholdet, anførte, at A's beskikkelse vedrørte en tiltale for påståede strafbare handlinger i Randers, og at T boede i Randers. Der havde ikke tidligere været klientrelationer mellem T og advokat A. Herefter og efter oplysningerne om sagens omfang og kompleksitet fandt retten ikke grundlag for at ophæve rejseforbeholdet. Der blev herved tillige henset til sagens betydning for T, herunder til hans forstraffe. Landsretten var enig i byrettens resultat og begrundelsen herfor og stadfæstede kendelsen.

TfK 2012.1077/2 V. Retten i Holstebro havde beskikket advokat A fra Kolding med rejseforbehold for T. A anmodede byretten om at ophæve rejseforbeholdet. A havde anmodet om salær for hovedforhandlingen, arrestbesøg og fristforlængelser på 83.150 kr., og A havde herudover opgjort et samlet krav på kørselsgodtgørelse, salær for køretid, hotelophold og diæt på ca. 26.700 kr. Byretten anførte i forbindelse med salærfastsættelsen, at sagen vedrørte berigelseskriminalitet, som var henført under [straffelovens § 286, stk. 1](#), og at sagen var endt med, at T var idømt fængsel i 2 år og udvist betinget. Efter det oplyste havde A ikke inden beskikkelsen noget klientforhold til T, som under sagen havde siddet varetægtsfængslet i Herning. De meromkostninger, der var forbundet med beskikkelsen af A i forhold til den tidligere beskikkelse af en forsvarer inden for retskredsen, kunne ikke anses for beskedne i forhold til det samlede salærkrav. Uanset sagens alvorlige karakter fandt byretten ikke grundlag for at ophæve rejseforbeholdet. Landsretten stadfæstede byrettens kendelse. Hvor forsvareren har været *beskikket for klienten i byretten uden rejseforbehold*, bør der kun helt undtagelsesvist tages rejseforbehold i forbindelse med ankesagen. Dette gælder også i situationer, hvor byretten burde have taget rejseforbehold.

U 2011.2311 H. Ved en upåkæret afgørelse truffet af Retten i Sønderborg under en straffesag blev et tidligere meddelt rejseforbehold for T's beskikkede forsvarer, A, der havde kontor i København, ophævet. Under ankebehandlingen for landsretten blev A på ny beskikket som forsvarer for T, men med rejseforbehold, jf. [retsplejelovens § 334, stk. 3](#). Højesteret udtalte bl.a., at afgørende for, om der i forbindelse med forsvarerbeskikkelse bør tages rejseforbehold, er, om der under hensyntagen til sagens art og størrelsen af merudgifterne er en rimeligt begrundet interesse i beskikkelsen af den pågældende advokat. Der bør kun helt undtagelsesvist tages rejseforbehold for landsretten, hvis advokaten har været beskikket for klienten i byretten uden rejseforbehold, hvilket også gælder i situationer, hvor byretten burde have taget rejseforbehold. Herefter, og da sagen angik strafudmåling ved hjemmerøveri, fandt Højesteret, at beskikkelsen af A for landsretten burde være sket uden rejseforbehold, og ophævede vilkåret herom.

Samme synspunkt synes at ligge til grund for afgørelse i [TfK 2016.1241 V](#), hvor de indledende retsskridt i sagen var foretaget ved Retten i Aarhus, mens hovedforhandlingen skulle finde sted ved Retten i Kolding:

[TfK 2016.1241 V](#). T var tiltalt ved Retten i Kolding for overtrædelse af narkotikalovgivningen. Hovedforhandlingen forventedes at foregå over 9 retsdage. De indledende retsskridt i sagen var foretaget ved Retten i Aarhus, der havde beskikket advokat A, der havde kontor i København, som advokat for T. Retten i Aarhus havde under hensyn til sagens karakter ophævet rejseforbeholdet for A for så vidt angik fristforlængelsesmøder og andre retsmøder samt arrestbesøg, hvor A personligt gav møde. Det fremgik, at sagen skulle hovedforhandles ved en anden ret, og at retten derfor ville overlade det til den pågældende ret at tage endelig stilling til spørgsmålet om eventuel ophævelse af rejseforbeholdet, når der forelå et anklageskrift. Retten i Kolding beskikkede A med rejseforbehold og traf senere afgørelse om ikke at ophæve rejseforbeholdet, med henvisning til at den samlede merudgift ved en advokat fra København frem for en advokat fra retskredsen ville udgøre mere end 64.000 kr. med tillæg af udgifter til broafgifter og eventuelle retsmøder i forbindelse med fristforlængelser og arrestbesøg. A kærede kendelsen til landsretten, der anførte, at (...) der kun rent undtagelsesvist senere under sagen for en byret kan tages rejseforbehold, hvis byretten har ophævet rejseforbeholdet. Den omstændighed, at de indledende retsskridt i sagen foretages ved en anden ret end den ret, hvor hovedforhandlingen skal finde sted, kan ikke føre til nogen anden vurdering. Landsretten bemærkede endvidere, at der var tale om en omfattende og alvorlig narkotikasag, og at A's udgifter til transport ville være mindre til Retten i Kolding end til Retten i Aarhus. Landsretten fandt, at der på nuværende tidspunkt forud for hovedforhandlingen ikke helt undtagelsesvist var grundlag for at tage rejseforbehold over for A. Den omstændighed, at Retten i Aarhus alene havde ophævet rejseforbeholdet for så vidt angik sagens behandling ved Retten i Aarhus, kunne under de foreliggende omstændigheder ikke føre til et andet resultat. Landsretten ophævede derfor rejseforbeholdet.

Hvor *sagen oprindeligt har været indbragt for en forkert ret*, bør et eventuelt rejseforbehold opheves, såfremt valget og beskikkelsen af forsvareren er sket ud fra den forudsætning, at forsvareren på tidspunktet for beskikkelsen måtte anses for at være en lokal advokat, der ikke skulle møde uden for sit hjemsted.

[U 2016.467 H](#). T blev i februar 2014 afhørt af Syd- og Sønderjyllands Politi i anledning af en anmeldelse mod ham for bedrageri efter [straffelovens § 289 a](#). T havde på gerningstidspunktet bopæl i Odense, men var i maj 2013 flyttet til Nordborg. I juni 2014 blev advokat A, der har kontor i Sønderborg, beskikket som forsvarer for T. Beskikkelsen skete med rejseforbehold. I oktober 2014 sendte politiet anklageskrift til Retten i Sønderborg. I november 2014 oversendte Syd- og Sønderjyllands Politi sagen til Fyns Politi, da de straffbare forhold var begået fra T's tidligere bopæl i Odense. Fyns Politi indbragte herefter sagen for Retten i Odense, som afslog en anmodning fra A om at ophæve rejseforbeholdet. Landsretten stadfæstede kendelsen. I forbindelse med domsafsigelsen fastholdt retten det meddelte rejseforbehold, hvilket landsretten stadfæstede. Højesteret henviste til reglerne om rejseforbehold i [retsplejelovens § 741, stk. 1](#), jf. § 334, stk. 3, og bemærkede, at det afgørende ifølge forarbejderne til § 334, stk. 3, er, om der er en rimelig begrundet interesse i, at advokaten giver møde uden for sit hjemsted, og at der herved bl.a. bør tages hensyn til sagens art og størrelsen af merudgifter i forbindelse hermed. Højesteret bemærkede endvidere, at straffesagen burde have været anlagt ved Retten i Odense, jf. [retsplejelovens § 696](#), men ved en fejl blev anlagt ved Retten i Sønderborg. Det måtte formodes, at valget og beskikkelsen af A i juni 2014 skete ud fra den forudsætning, at han på tidspunktet for beskikkelsen måtte anses som en indenbys advokat, der ikke skulle møde uden for sit hjemsted. Da T og A i november 2014 fik besked om, at hovedforhandling

var berammet ved Retten i Odense, og at beskikkelsen fortsat var med rejseforbehold, havde A haft et vist arbejde med sagen, herunder gennemgået sagens akter, haft et møde med T og udfærdiget en bevisbegæring. Højesteret fandt, at uanset at sagen var en omfangsmæssigt begrænset og ukompliceret sag om bedrageri, burde rejseforbeholdet have været ophævet, i forbindelse med at sagen blev overgivet til Retten i Odense. A blev derfor tillagt yderligere salær for rejsetid samt kørselsgodtgørelse.

Den omstændighed, at *hovedforhandlingen bliver udsat*, hvorved forsvareren får rejseudgifter til endnu et retsmøde, synes ikke at kunne begrunde en ophævelse af rejseforbeholdet, jf. [TfK 2013.25 V](#), hvor hovedforhandlingen blev udsat, da sagen ikke kunne afsluttes kl. 15.00, og tolken som følge af en anden aftale ikke havde mulighed for at medvirke under den resterende del af hovedforhandlingen. Østre Landsret tog dog i [U 2010.298 Ø](#) den ekstra rejsetid i betragtning i forbindelse med afgørelsen om salær og godtgørelse i en situation, hvor sagens udsættelse skyldes fejl fra rettens side. Østre Landsrets afgørelse i denne sag synes at bero på et synspunkt om, at forsvareren – og i sidste ende tiltalte – ikke skulle påføres ekstraudgifter som følge to aflyste retsmøder, der skyldtes rettens forhold. Heroverfor kan indvendes, at det er forventeligt, at hovedforhandlingen af den ene eller anden årsag kan blive udsat, og at eventuelle ekstraomkostninger forbundet hermed er en risiko, tiltalte løber, når han eller hun anmoder om beskikkelse af en udenbys advokat. Det synes på den baggrund tvivlsomt, om der generelt er grundlag for at skelne mellem, om årsagen til udsættelsen beror på forsvarerens/tiltaltes forhold eller anklagemyndigheden/rettens forhold.

Det forhold, at det er *anklagemyndigheden, der har anket en frifindende dom* fra byretten til landsretten, synes ikke at spille en selvstændig rolle i afgørelsen af, om advokaten skal beskikkes uden rejseforbehold ved landsretten, jf. [U 2018.1773 H](#).

3. Afsluttende bemærkninger

I retspraksis synes størrelsen af de forventede merudgifter – i overensstemmelse med tilkendegivelserne i forarbejderne til [retsplejelovens § 334, stk. 3](#) – at spille en afgørende rolle i vurderingen af, om der er grundlag for at beskikke en udenbys forsvarer uden rejseforbehold. Der accepteres som altovervejende hovedregel kun »relativt beskedne merudgifter«. Hvad der er relativt beskedne merudgifterne skal ses i forhold til sagens karakter, omfang og betydning. Tidligere klientforhold tillægges også betydning, således at der accepteres relativt større merudgifter, hvis advokaten flere gange tidligere har repræsenteret den tiltalte.